

DOCUMENTE INEDITE PRIVIND RESTAURAREA OPERELOR COMEMORATIVE DE RĂZBOI DIN VRANCEA

*Cornel Țucă
Iulian Boțoghină*

Victime inocente ale războiului, ostașii morți pe câmpul de luptă au avut parte de un umil gest de recunoștință: constituirea cimitirelor închinete lor.

Societatea românească a statuat acest fapt prin înființarea diverselor organizații și fundații care aveau ca scop păstrarea memoriei Eroilor Neamului. De departe, cel mai important a fost **Așezământul Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor**, simbol al ideii naționale, al României Mari. În vara anului 1940, prin **Legea asupra Regimului Mormintelor și Operelor Comemorative Militare de Război** se crea cadrul legislativ pentru întreținerea și înfrumusețarea cimitirelor, mormintelor, mausoleelor, osuarelor și a altor opere comemorative de pe întreg cuprinsul țării, punându-se executarea în sarcina **Așezământului „Regina Maria”**.

„*Internaționalismul proletar*”, lozinca expansiunii sovietice, i-a fost jertfită ideea națională și de aici toate simbolurile sale. Astfel că, prin **Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale cu nr. 48 din mai 1948 Așezământul Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor a**

fost desființat deoarece „*nu mai corespundea atât ca organizare cât și ca posibilități de a lucra în cadrul noii ordini de Stat.*”

În continuare dorim să supunem lecturii și analizei documente inedite care ilustrează, reperculsiunea directă pe care a avut-o acest act asupra cimitirelor și monumentelor dedicate victimelor războiului.

În acest context dorim să prezentăm un caz concret, cel de la Focșani, caracteristic stării de lucru din acea epocă și interesant pentru prețioasele informații privind istoria locală.

În prezentarea documentelor s-a optat pentru ordonarea cronologică.

Astfel, în documentul nr. 2 se regăsește **Memoriul** întocmit de generalul Maltopol Mihail, în aprilie 1953 prin care expune situația **Operelor Comemorative Militare de Război** după desființarea **Așezământului „Cultului Eroilor”** în anul 1948. Cu alte cuvinte prezintă paragina la care au fost aduse locurile comemorative în numai cinci ani. Care a fost cauza? Fără a o spune deschis, generalul Maltopol lasă să se înțeleagă cât se poate de clar că la această situație s-a ajuns datorită unei erori legislative săvârșită în momentul desființării **Așezământului**, care a făcut ca tot patrimoniul și sarcinile acestuia să fie preluate de **Ministerul Forțelor Armate (*MFA)**. Totodată, din **Legea asupra Regimului Mormintelor și Operelor Comemorative Militare de Război** au fost abrogate articolele 20-68 inclusiv care precizau modul de organizare financiară, astfel că MFA s-a văzut în situația de a nu onora această datorie, iar întreținerea acestor așezăminte să depindă de bunăvoința „**Sfaturilor Populare**”, despre care generalul spunea că „*organele respective de conducere s-au schimbat și se schimbă aproape anual, deci fără continuitate, obligația întreținerii acestor morminte de eroi a fost uitată*” Totodată a sesizat că „*trecerea fostului Așezământ la MFA s-a făcut fără preciziuni pentru Sfaturile Populare fapt ce a creat un vid de responsabilitate*”

Aceasta a fost cauza principală, nu lipsa banilor, fapt argumentat de comandantul Muzeului Militar Central în Raportul său,

unde exemplifica cu sumele de bani de care au beneficiat „Sfaturile Populare” în acest scop, dar care nu au fost folosite.

Demersurile și propunerile generalului Maltopol sunt însușite de eșaloanele superioare, fapt dovedit de Raportul lui Emil Bodnăraș (ministru al Forțelor Armate) către Iosif Chișinevski (vicepreședinte al Consiliului de Miniștri) în care prezintă situația existentă în iulie 1953 (doc. nr. 3). Interesant și, îndrăznim să afirmăm, caracteristic acelei epoci este ultimul paragraf al Raportului din care se desprinde ideea că de o atenție deosebită (trebuie) să se bucure „îngrijirea și înfrumusețarea patrimoniului eroic existent după 23 August 1944”

Ori nu numai acesta era obiectivul generalului Maltopol, ci grija pentru întreg fondul operelor comemorative din țară, absolut fără nici o discriminare, fapt dovedit în mod concret prin acțiunea de la Focșani (doc. nr. 4-13). Lăsăm ca documentele să mărturisească despre strădaniile depuse.

Dorim să atragem atenția cititorului asupra ultimului document (doc. nr. 13), care este mai mult decât o concluzie, ilustrând o situație simptomatică pentru România anilor '50.

Documentul nr.1

MINISTERUL FORTELOR ARMATE ALE RPR
DIRECȚIA SUPERIOARĂ POLITICĂ A ARMATEI

Casa Centrală a Armatei

MINISTRUL ADJUNCT ȘI ȘEF AL DSPA

Notă – Raport

Nr.P.P.0430274 din 17.03.1953

Raportează Șeful Casei Centrale a Armatei

Referitor la stadiul în care se găsește în momentul de față problema cultului eroilor, raportăm următoarele:

Prin Decretul Nr.48 din 29 mai 1948, se desființează „Așezământul Național Regina Maria” care se ocupa cu problema mormintelor și operelor comemorative de război, iar întregul patrimoniu al acestui Așezământ, împreună cu tot personalul respectiv este trecut asupra Ministerului Forțelor Armate (pe atunci MAN).

În urma Referatului Ministerului Forțelor Armate ale RPR cu Nr.2534 din 6 Martie 1952, Consiliul de Miniștri al RPR elaborează Hotărârea din 18 iunie 1952, prin care stabilește ca cimitirele eroilor români și sovietici să fie îngrijite și administrate de către Comitetele Executive ale Sfaturilor Populare Comunale sau Orășenești, în raza cărora se găsesc.

Din constatările făcute la fața locului, de către Șeful Muzeului Militar sau locțiitorul acestuia, rezultă că actuala stare de lucruri în legătură cu problema cultului eroilor, este complet necorespunzătoare.

Pentru edificare, cităm

- La **Mausoleul din Mărășești**, Șeful Muzeului Militar a găsit casa de expoziție ocupată de paznic, în care se mai aflau porci, păsări și oi; iar odăjdiile brodate cu fir de aur, proprietatea mausoleului, erau ajustate pe corpul preotului satului.

- La Iași, în cimitirul eroilor sovietici, monumentul acestora se afla în stare de prăbușire.

Față de situația arătată mai sus propunem următoarele:

- Să se trimită o circulară către locțiitorii politici ai șefilor de garnizoane pentru a comunica în scris Muzeului Militar situația mormintelor eroilor români și sovietici de pe teritoriul garnizoanei respective, arătându-se: locul, cantitatea, naționalitatea, lupta în care au căzut, identificarea, starea de întreținere actuală, măsurile luate pentru îngrijirea lor.

ȘEFUL CASEI CENTRALE A ARMATEI

Colonel Eugen Bantea

(Arhivele Militare Române, fond Direcția Superioară Politică a Armatei,
dosar nr.7729, f.79-80)

Documentul nr.2

Muzeul militar SECRET

Nr.P.P.05050104 Exemplar nr. _____

21.04.'53 S.C.590

MEMORIU

Privitor la situația Operelor Comemorative Militare de Război

1. Scurt istoric

Prin Legea asupra Regimului Mormintelor și Operelor Comemorative Militare de Război, publicată în Monitorul Oficial Nr.176 partea I-a, din 1 August 1940, se statuau dispozițiuni privind starea de întreținere și înfrumusețare a acestor Opere Comemorative Militare de Război de pe întreg cuprinsul țării, punându-se executarea lor, în sarcina fostului Așezământ Național „Cultul Eroilor”

Pe această bază, s-au executat toate dispozițiunile Legii pe întreg cuprinsul țării, între anii 1940 și 1948. Fostul Așezământ ne mai corespunzând atât ca organizare, cât și ca posibilități de a lucra în cadrul noii ordine de Stat a fost desființat prin Decretul Prezidiului Marelui Adunări Naționale Nr.48/1948. Aproape toate sarcinile acestuia au fost trecute în atribuțiunea MFA În acest scop, din fosta Lege s-au menținut în vigoare articolele 1-19 inclusiv și 69-71 inclusiv, vizând buna stare de întreținere și înfrumusețare a acestor Opere Comemorative Militare de Război, precum și sancțiuni care să împiedice profanarea lor.

Articolele 20-68 inclusiv, precizând chestiuni de organizare financiară și dispozițiuni diverse, au fost abrogate.

În concluzie, sarcinile de întreținere și înfrumusețare, au rămas în întregime, însă mijloacele necesare de întreținere au fost total suprimate. În această situație, întreaga problemă a fost trecută prin Decizia Ministerială Nr.297/1948, Muzeului Militar.

Patrimoniul:

Un total general de 425.890 morminte aflate pe întreg cuprinsul țării, centralizate în:

- Morminte din 1916-1918 = 287.608
- Morminte din 1914 până la 23 Aug.1944 = 79.038

Morminte după 23 Aug.1944 = 59.244, toate acestea centralizate în mausolee definitiv construite, cimitire de onoare, ce urmează a fi reconstruite, cripte, osuarii sau morminte izolate.

Este de precizat, că întreg acest patrimoniu își avea și își menține următoarea dependență administrativă:

- Patrimoniul fostului Așezământ „Cultul Eroilor”, trecut în proprietatea MFA, prin Decretul Prezidial, cuprinde:

- **Mausoleul Eroilor Neamului de la Mărășești** (5073 eroi)

- **Mausoleul de la Mărăști** (5342 eroi)

- **Mausoleul eroilor de la Soveja** (2140 eroi)

- Cimitirul de Eroii Mircea-Vodă Constanța (5303 eroi).

- **Cimitirul de Eroii Focșani** (3167 eroi)

- Cimitirul de Eroii Galata Iași (2867 eroi)

- Cimitirul de Eroii Bordești (1965 eroi)

- Cimitirul de Eroii Racovițeni (6623 eroi)

- Cimitirul de Eroii Ghencea București (2893 eroi)

- Cimitirul de Eroii „Pro-Patria” București (1196 eroi)

- Cimitirul Bellu, parcela Eroii-București (240 eroi)

- Tot restul acestui patrimoniu de pe întreg cuprinsul țării (Mausolee, cripte, osuarii, morminte individuale, etc.) depindea de primăriile locale, astăzi Sfaturile Populare, având în sarcina lor executarea vechii Legi și menținând mai departe, astăzi, în sarcina lor, articolele rămase în vigoare din această Lege. Cum art.36 și 37, care prevedeau fondurile necesare, au fost desființate fără înlocuire, este de la sine înțeles că starea de întreținere a acestor opere, a ajuns astăzi cu amprenta uzurei celor cinci ani de când fondurile întreținerii au fost suprimate.

Plan de lucru

- Față de situația menționată și mijloacele așa de reduse ce ni s-au pus la dispoziție, s-a pășit de noi în teren, neîntrerupt, cel puțin pentru a putea controla starea în care se găsește acest vast patrimoniu.

S-au făcut constatări, mereu mai defectuoase, privind lipsurile de întreținere și propuneri pentru completarea lor. La toate aceste constatări, s-au adus și s-au prezentat DSPA, documente fotografice.

În general, din conținutul acestor acte, se desprind următoarele lipsuri mai importante, abuzuri, profanări etc.:

În Mausoleul eroilor români și ruși, căzuți în 1917, în zona Focșani, până la definitivarea frontului pe Siret.

- Ferestrele din partea Estică distrusă de bombardamentele de artilerie, n-au mai fost astupate, Mausoleul a rămas deschis.

Răufăcătorii sau chiar reacționarii, au scos majoritatea osemintelor din nișele individuale, au sustras candelă, pietre de marmoră cu inscripții, au luat toată tabla de aramă a acoperișului. În 1951 în urma constatării ce am făcut la fața locului, am luat măsuri, astupând cu improvizații spărturile și intrările, până când Sfatul Popular local, va putea să refacă Mausoleul. Recent constatând că nu au executat angajamentele luate, am luat hotărârea de a-l desființa și trece osemintele în mausoleul Mărășești, unde există loc. Față de această situație, Sfatul Popular Focșani, s-a angajat să refacă de îndată Mausoleul, considerând că orașul nu trebuie să fie lipsit de cinstea de a menține acest monument al eroismului ruso-român de la Mărășești.

- Aici mai este înmormântat eroul milițian Vasile Chilian și alți patru eroi ostași, care au luptat în ilegalitate ca spioni, în teritoriul ocupat vremelnice de nemți, reușind să treacă 2021 foști prizonieri la nemți, în teritoriul Moldovei, contra nemților.

Din mormântul eroului, n-a mai rămas decât piatra cu inscripția candelă veșnice de la căpătâi. Eroul Chilian, are menținut numele unei străzi în Focșani și un monument în comuna sa natală, Vidra, unde

reuşise să facă trecerea prin apa Putnei, pe sub reţeaua de sârmă ghimpată a frontului.

În întreg conţinutul Mausoleului profanat, am găsit peste osemintele scoase, resturi umane, lăsând impresia că Mausoleul devenise W. C. public.

Constatarea s-a făcut în prezenţa şefului Serv.Cultural al oraşului.

La Cimitirul de Eroi Frunzoaia, de lângă Focşani (circa 20 km Nord-Vest) în plin câmp, acesta a fost transformat de localnici, în ţarc de vite, iar osuarul profanat, osemintele răspândite prin cimitir şi amestecate cu escrementele vitelor. În interiorul criptei, de asemeni osemintele fărâmate şi acoperite de escremente umane.

S-a cerut Sfatului Popular Focşani, Mărăşeşti, Raion Panciu şi comunei Băţineşti, ca să ia măsurile legale pentru curăţire şi punerea în situaţia iniţială, precum şi interzicerea profanării în viitor.

- Casa celor trei paznici ce s-au succedat, a fost ridicată de locuitori ca material pentru folosinţă proprie.

- **La Mausoleul Eroilor din Mărăşti** (clădire sub nivelul solului). Din lipsa de întreţinere anuală, apa a pătruns în interior, aducând importante avarii. O parte din sarcofagii fiind descoperite, s-au profanat de curioşi sau reacţionari. S-a închis accesul pentru a se opri profanarea şi totodată, s-a cerut MFA Dir. Exploatare Cazărmi, prin SEC Focşani, ca să întocmească devize pentru refacerea stricăciunilor. Se urmăreşte angajarea unui nou paznic ale cărui acte s-au înaintat de noi la DSPA Cadre, pentru aprobare.

La Mausoleul Eroilor Neamului de la Mărăşeşti, Societatea Ortodoxă a Femeilor Române, l-a trecut în mod abuziv în dependenţa Episcopiei de Buzău, odată cu desfiinţarea Societăţii, când el ar fi trebuit să devină proprietatea fostului Aşezământ al Cultului Eroilor. Preoţii din Mărăşeşti şi împrejurimi, foloseau Capela din interior pentru parastase, cu scopuri de câştig personal. De asemeni, vizitarea Mausoleului era plătită benevol. Preoţii au întrebuinţat veşmintele păstrate la Mausoleu, ca obiecte istorice de muzeu, pentru aceste slujbe,

uzându-le în întregime și urmărind să le ajusteze pe talie proprie. Motorul ce furniza curentul electric necesar iluminării Mausoleului, precum și pompării apei cu care să se poată întreține vegetația parcului, a fost preluat pentru alte scopuri, de către Sfatul Popular Local. Rudele șefului gării vecine Mausoleului, s-au instalat în clădirea anexă Mausoleului, destinată ca muzeu și locuință pașnică. Au întreținut aici o variantă gospodărie de păsări, porci, capre, etc., menținând o atmosferă pestilențială.

S-au luat măsuri și Mausoleul a fost trecut în proprietatea MFA. S-a interzis oficierea slujbelor. S-a reparat motorul. S-au evacuat chiriașii abuzivi și se urmăresc legal. S-a întocmit deviz și obținut fondurile necesare reparării, care este în curs de executare în acest an./.../

Situația financiară

După cum s-a arătat, ne-au fost date toate sarcinile îngrijirii, întreținerii și înfrumusețării mormintelor eroilor, fără să ni se dea însă nici un fond.

Prin controlurile făcute neîntrerupt și pe care le continuăm, prin memoriile înaintate la timp și documentate stăruitor, cu toate felurile de propuneri practice, trecând peste toate piedicile, intervenind cu improvizațiuni chiar, am reușit să prezentăm situația în toată realitatea ei și să obținem astfel publicarea Hotărârii Consiliului de Miniștri No.984 din 10 Iunie 1952, care acordă fonduri în acest scop, Sfaturilor Populare respective, privind mormintele eroilor români și sovietici din lupta antifascistă.

De îndată ce a apărut Hotărârea, chiar din luna Iunie 1952, am pășit la difuzarea ei cât mai urgent, la toate Sfaturile Populare și întocmirea de devize, pentru obținerea fondurilor, așa ca la 23 August ce trecu, mormintele să fie la înălțimea cuvenită.

Cu mare greutate, intervenind la MFA, Dir.Financiară și înțelegându-se problema, s-a rupt din bugetul cimitirelor curente ale MFA suma de 50.000 lei care a fost repartizată prin Ministerul de

Finanțe, la Sfaturile Populare respective, după un tabel fixat de noi, potrivit cu nevoile ce le cunoaștem.

Operațiunea trimerii sumelor la Sfaturile Populare respective, cu toate stăruințele puse și continuate, a trebuit să fie de așa lungă durată, încât sumele nu au sosit la destinație, decât prin toamna anului trecut, așa că la 23 August, situația nu a fost mult îndreptată. Pentru ca să prevină aceeași lipsă pe anul 1953, am făcut circulare la toate Sfaturile Populare, cerând să prevadă sume pe întreg exercițiul 1953, întocmindu-se devizele necesare.

Propuneri

1. Cunoaștem că sunt probleme mult mai importante și urgente de soluționat, în legătură cu construirea socialismului și dotarea Armatei cu ceea ce-i trebuie pentru instrucție și pregătire, ca să facă față nevoilor pentru apărarea graniței de Vest.

Totuși, situația așa cum se prezintă, este destul de defavorabilă, pentru a putea menține o cât de redusă agitație eroică, nu numai în armată, dar și în masa populație, eventual chemată să-i completeze rândurile.

Cimitirele Eroilor, aflate aproape în majoritate în vecinătatea câmpurilor de instrucție, în preajma cărora ostașii fac exerciții în tot cursul zilei, unii chiar le încalcă, nu sunt la înălțimea îngrijirii necesare pentru ca să nu trezească în mintea lor, întrebări defavorabile, din punct de vedere al aspectului somptuos de la mormintele celor înstăriți, față de mormintele celor mai neavuți sau părăsiți de familiile lor.

Pe baza Decretului Prezidial și în special întărirea ce i se dă prin Hotărârea Consiliului de Miniștri Nr. 984/1952, se poate ordona Sfaturilor Populare, ca să privească soluționarea problemei mult mai atent, așa cum trebuie.

Folosindu-se sumele primite din fondul de 50.000, care nu s-a cheltuit încă, precum și aprobându-se devizele lucrărilor prevăzute, în vederea înfrumusețării cimitirelor pe 1953, apoi folosindu-se munca voluntară din partea U.T.M., sau alte organizații de masă și școlare, se va

putea executa fără multă cheltuială, cel puțin în fiecare oraș, câte o parcelă cât de redusă, cu eroii justei lupte, căzuți după 23 August 1944, așa ca să se poată depune la această parcelă, coroane și jerbe de flori, în aspectul de slavă și sărbătorire, ce merită jertfa lor pentru cauza ce construim și ca să se poată obține randamentul educativ ostășesc și cel de masă.

- Este necesar să se lucreze un nou proiect, care să fie supus din nou spre aprobare, pentru a construi un îndreptar de bază, atât al atribuțiunilor ce revin MFA și MStM, cât și cele ce urmează să fie preluate de către Sfaturile Populare.

Ca urmare, sporirea numărului personalului pentru Operele Comemorative Militare de Război, este justificată și din acest punct de vedere.

Concluzii generale

- Situația întregului patrimoniu al Operelor Comemorative Militare de Război, este în mare deficiență, prin lipsa inițială a fondurilor necesare executării dispozițiunilor legale în vigoare.

Situația este contrară prevederilor Partidului. Trebuie deci de urgență schimbată, pentru a nu se menține grava repercusiune educativă ce acționează forțat în masa ostașilor și a cetățenilor, care ar putea să fie chemați oricând ca să completeze rândurile Armatei.

Propunerile făcute, împlinesc într-o măsură logică, față de alte cheltuieli, tot așa de importante, destinate Armatei, lipsurile expuse.

Rugăm a se aproba aceste propuneri.

ȘEFUL MUZEULUI MILITAR
General Maior M. Maltopol

(Ibidem, f.81-90)

Documentul nr.3

MINISTERUL FORȚELOR ARMATE ALE RPR
Nr.M.029.368

20.07.1953

Către CONSILIUL DE MINISTRI

Tov.Vicepreședinte I. CHIȘINEVSCHI

1. Așezământul Național pentru Cultul Eroilor care avea în sarcina sa întreținerea și înfrumusețarea operelor comemorative militare de război de pe întreg cuprinsul țării, funcționa pe baza Legii publicată în Monitorul Oficial nr.176 din 1940. Prin Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a RPR nr.48 din Mai 1948, acest așezământ a fost desființat, iar Legea pe bază căreia a funcționat se menține în vigoare. Ea prevede la art.1-18 sarcini de întreținere a întregului patrimoniu eroic, iar la art.69-71 sancțiuni contra încălcărilor acestui patrimoniu. Articolele 19-68 inclusiv, care prevedeau dispozițiuni financiare și de asigurare materială a acestui patrimoniu, au fost suprimate.

Astfel, din vechea Lege toate sarcinile de întreținere și înfrumusețare au fost menținute, suprimându-se însă în întregime mijloacele financiare și materiale necesare.

În această situație întregul patrimoniu eroic a fost trecut la Ministerul Forțelor Armate (Muzeul Militar) prin Decizia Ministerială nr.297 din Iunie 1948.

Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RPR nr.984 din Iunie 1952 s-a stabilit ca cimitirele eroilor ostași români și sovietici căzuți în lupta antiimperialistă după 23 August 1944, să fie îngrijite și administrate de către Comitetele Executive ale Sfaturilor Populare Comunale sau Orașenești în raza cărora se găsesc.

- Din constatările făcute la fața locului și din rapoartele primite rezultă că actuala stare de lucruri în legătură cu problema Cultului și a Operelor Comemorative Militare este necorespunzătoare, iar în majoritatea situațiilor mormintele sunt complet lăsate în părăsire sau distruse.

Pentru edificare cităm câteva exemple:

- **Cimitirul de Eroi de la Frunzoaia** 20 km. Nord-Vest Focșani a fost transformat în obor de vite.

- **Muzeul Mausoleului Eroilor de la Mărășești** este folosit de preotul local ca locuință și crescătorie de porci și păsări....

Appreciez drept cauze ale lipsurilor de mai sus, următoarele:

- Dezinteresul și nepăsarea condamabilă a Sfatuirilor Populare față de problema Cultului Eroilor și a Operelor Comemorative Militare de Război. Lipsa de interes și de control din partea organelor de partid.

- Totala lipsă de fonduri și mijloace materiale pentru întreținere în urma suprimării articolului 36 din vechea Lege, privitor la patrimoniul eroic din Primul Război Mondial.

Unele Sfaturi Populare n-au întocmit devizele necesare întreținerii patrimoniului eroic existent după 23 August 1944, potrivit Hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 984 din Iunie 1952, altele deși le-au întocmit, nu au primit nici un fond până în prezent.

- Sfaturile Populare necunoscând existența Legii în vigoare și deci nici obligațiile ce le revin, au neglijat paza și buna întreținere a cimitirelor militare de eroi.

Lipsa de întreținere și îngrijire a patrimoniului eroic, influențează negativ asupra stării morală-politice a militarilor și îndeosebi a populației civile din localitatea respectivă.

1. Pentru îmbunătățirea acestei situații, propun:

Decretul Marii Adunări Naționale nr.43 din mai 1948, să fie reactualizat și publicat pentru a putea fi cunoscut de către Sfaturile Populare.

- A se rezolva problema fondurilor și a mijloacelor materiale necesare întreținerii patrimoniului eroic din Primul Război Mondial.

- A se cerceta de ce nu se respectă repartizarea de fonduri, conform Hotărârii Consiliului de Miniștri nr.984 din Iunie 1952, fonduri ce sunt necesare întreținerii, îngrijirii și înfrumusețării patrimoniului eroic existent după 23 August 1944.

MINISTRUL FORȚELOR ARMATE ALE RPR,
General de Armată, Emil Bodnăraș

(Ibidem, f.68-70)

*

Documentul nr.4

MFA SECRET

MUZEUL MILITAR EXEMPLAR NR.1

- O - S.C.590

Nr.p.p.05050160

29.06.1953

Către DIRECȚIA SUPERIOARA POLITICĂ A ARMATEI

Direcția Propagandă și Agitație

Raportez:

În urma stăruințelor puse, Ministerul Forțelor Armate a aprobat devizele întocmite pentru completarea lipsurilor la Mausoleele Eroilor români și ruși din Primul Război Mondial, de la Mărășești, Mărăști și Soveja.

Urmărind să controleze lucrările în teren și să dau îndrumări pentru perfectarea lor, am plecat în control spre aceste localități. - În drum am găsit necesar să mă opresc mai întâi la **Focșani** unde există de asemenea un **Mausoleu al Eroilor români și ruși din Primul Război Mondial**, aflat însă în sarcina Sfatului Popular, și unde, la controlul executat în aprilie 1952, dovedisem profanări grave, relevate Dvs. prin raportul Nr.397644 din 26 aprilie 1952.

Revizitând Mausoleul am constatat că situația s-a agravat în mod excepțional, atingând de data aceasta și o latură de securitate

contrainformativă, după cum se va deduce din expunerea de mai jos și documentele fotografice aci anexate.

În fotografia Nr.1 se vede ansamblul Monumentului. Este cazul să arăt că de la cele cinci cupole ale acoperișului s-a sustras tabla de zinc. N-a rămas decât betonul armat. Pe cupola dominantă, a mai rămas tabla de zinc pentru că, dacă s-ar urmări și sustragerea acesteia ar trebui făcută o schelărie. Totuși, am găsit făcute pe această tablă cu creionul, sau prin sgâriere, diferite inscripții pornografice și foarte grav jignitoare, nu numai pentru simbolul cinstirii eroismului româno-rus, în care scop a fost construit, dar și pentru ostașii sovietici din cazărmile învecinate, care își fac instrucția chiar lângă acest Mausoleu. Sunt în garnizoană foarte numeroase trupe sovietice.

În fotografia nr.2, apare foarte vizibil una dintre aceste inscripțiuni, cu litere de un metru, trasate pe tabla acoperișului cu creta, foarte citibile de jos. Las să se aprecieze din conținutul acestor inscripții, jignirea adusă ostașilor sovietici care înțeleg limba română și trec pe lângă Mausoleu.

Judecând gravitatea situației și substratul contra informativ pe care-l prezintă, am găsit necesar să informez organul de frunte al orașului, Președintele Sfatului Popular Raional. Acesta nu cunoștea nimic din situație și a acceptat să mă însoțească la fața locului. Ne-am suit pe cupola din spatele Mausoleului, unde a luat cunoștință de tot conținutul pornografic al inscripțiunilor care erau citibile din acel loc. L-am invitat să intre în Mausoleu. Pe tot trotuarul de ciment care împrejmuiește Mausoleul, am constatat alte inscripții.

După cum s-ar putea citi cu lupa, sunt gravate pe plăcile ce acoperă nișele osemintelor numele a 2422 eroi din Primul Război Mondial, români și ruși, așa cum au căzut înfrățiți în istorica bătălie de la Mărășești. Las să se aprecieze lipsa de demnitate națională cu care suntem desemnați de către tovarășii sovietici desrobitori, atunci când ei fac aceste constatări. Apoi, dacă printre ei sunt ostași din R. S. Moldovenească, care citesc numele ostașilor ruși înhumați acolo, printre

care poate să-și găsească chiar propriile rude, sunt de dedus simțămintele defavorabile ce încearcă, atât privind eroismul românesc, cât și frăția de luptă ce ne-a unit în istorica victorie de la Mărășești. Este de gândit serios câte semne de întrebare defavorabile se pun în mintea fiecărui ostaș român și sovietic, care vizitează acest Mausoleu cu actuala lui profanare interioară și inscripțiile pornografice din exterior. Situația nu mai poate să dureze nici o clipă. Tovarășul Președinte al Sfatului Popular Raional a căzut de acord cu mine chiar în timpul constatării noastre. Mi-a promis și s-a angajat ca să ia măsuri pentru închiderea Mausoleului, așa ca să nu mai poată fi profanat, să se întocmească deviz pentru a fi refăcut și ca imediat să se șteargă inscripțiile din exterior.

Am plecat să continui controlul la Mausoleele de la **Mărășești, Mărăști și Soveja**. A treia zi înapoiindu-mă spre București, m-am oprit la **Focșani** pentru a verifica ce se executase din promisiunile făcute. Nimic, absolut nimic. Ușa de la intrare era tot deschisă, osemintele răvășite pe jos, iar din inscripțiile exterioare nimic nu fusese șters, cu toată gravitatea lor. Am cerut telefonic relații președintelui Sfatului Popular Raional, care mi-a arătat că trasase sarcina Sfatului Popular Orășenesc. M-am dus la Președintele Sfatului Popular Orășenesc (loctiitor din Februarie a.c., președintele fiind la o școală de partid). Nu cunoștea problema în detaliu. Mi-a relatat că nu sunt fonduri. Am stăruit împreună să le găsim și verificând registrele contabilității Sfatului, am găsit că cheltuiala poate fi făcută, fiind încadrată la un articol al planului de investiții, aprobat de Ministerul de Finanțe pe anul în curs.

Foarte entuziasmat, președintele s-a angajat să facă devizele necesare. Am căzut de acord la o primă urgență pentru ștergerea inscripțiilor și totodată împrejmuirea Mausoleului cu grad, care să împiedice noi profanări. Apoi ca final să se repună osemintele în nișele respective. De asemeni, să fie pusă la locul ei piatra ce privește pe Eroii Vasile Chilian, Săcăluș și Gălățeanu, care au luptat în ilegalitate în teritoriul vremelnice ocupat de nemți în 1917 și au adus mari servicii

Patriei prin informațiile date, Comandamentului Armatei româno-ruse, executați de nemți la 17 August 1917 și reînhumati în Mausoleu.

Este cazul să menționez că Eroul Vasile Chilian a avut și are un loc de cinste la Muzeul Militar, alături de Ecaterina Teodoroiu. De asemeni, că în comuna sa natală din Munții Vrancei, Vidra, unde a lucrat în ilegalitate, i s-a ridicat un monument ce există și azi, iar în Focșani continuă să se păstreze o stradă cu numele său.

Prin măsurile luate, am nădejdea că Mausoleul Eroilor din Focșani va redeveni un loc de cinstire al eroismului româno-rus și o frumoasă dovadă a frăției noastre de luptă, înlăturându-se actuala jignire ce se aduce acestor simțăminte prin situația în care găsisem Mausoleul.

Concluziuni

Autoritățile din Focșani nu au dat cuvenita îngrijire Mausoleului Eroilor români și ruși din acel oraș. profanarea ce am relevat în 1952, a continuat să se mențină, adăugându-se inscripțiile pornografice din exteriorul Mausoleului, care n-au putut fi cunoscute de autoritățile locale, decât în urma controlului executat de noi, deși trec zilnic pe lângă ele. Aceeași lipsă de grijă pentru Cimitirul eroilor sovietici desrobitori, deși este ocrotit nu numai de Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale Nr.48/1948, dar și de Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.984/1952.

Propuneri

Consider că situația este de o gravitate excepțională și am găsit necesar s-o releviez prin acest Raport special, fără a aștepta soluționarea problemei principale, prin republicarea Legii, așa cum s-a decis de curând.

Chestiunea inscripțiilor pornografice și jignitoare făcute pe exteriorul Mausoleului și menținute acolo de atâta timp, fără ca autoritățile locale să se sesizeze de extrema importanță ce prezintă, este de dirijat pe o latură contra informativă, privind securitatea Statului.

Nu este exclus ca în acest oraș, unde au dominat mari podgoreni și băncile cu care făceau afaceri comerciale, precum și vechea

garnizoană cu spirit monarhic, să nu fie printre ei ațâțători reacționari, profitori din cele 100 mil.dolari votați pentru asemenea acțiuni suversive. Ca urmare, vă supun propunerea să se înceapă de urgență cercetări stăruitoare de către Ministerul Securității și să se ia măsurile ce vor decurge.

Mausoleul fiind pe Șoseaua Națională București – Iași și atrăgând prin frumusețea sa artistică curiozitatea trecătorilor, nu este exclus ca să fie vizitat și fotografiat de către invitații la Festivalul Mondial al Tineretului. Lăsăm să se aprecieze gravitatea informațiilor așa de defavorabile ce se pot procura pe această cale reacțiunii fie tacit, dar mai ales prin documente fotografice, fiind de dedus că invitații vor purta aparate fotografice și nu li se va putea interzice să le folosească.

În afară de aceasta este de reținut, greșita educație de eroism național ce continuă să facă nu numai ostașilor, dar și în masa populației, care oricând poate fi chemată să întărească rândurile Armatei.

ȘEFUL MUZEULUI MILITAR
General Maior M.Maltopol

(Ibidem, f.97-100)

Documentul nr.5

MFA

UNITATEA MILITARĂ Nr.03186

București

Nr.PP.399581

13.11.1952

**Către COMITETUL EXECUTIV AL SFATULUI POPULAR
RAIONAL FOCȘANI**

Ca urmare a Hotărârii Consiliului de Miniștri nr.984/1952 și a faptului că **Legea Regimului Mormintelor și Operelor Comemorative de Război** a fost menținută în vigoare (Art.1-18 inclusiv și 69-71 inclusiv) prin Decretul Prezidial Nr.48/1948, s-au făcut de noi vizite de control în teren la Operele Comemorative din Raionul Focșani, făcându-se următoarele constatări:

1. În **Focșani**, există un **Mausoleu al eroilor români și ruși din 1916-1919**, în stare de distrugere. Faptul este bine cunoscut de Dvs.

Întreținerea și paza acestui Mausoleu cad în sarcina Sfatului Focșani, conform legilor azi în vigoare și ca atare, se cere și din partea organelor Dvs. de execuție, o mai mare atenție în cunoașterea și respectarea acestor legi....

Se vor studia eventuale mutări ale osemintelor din acest Mausoleu în osuarele cu criptele libere din Mausoleul Mărășești, și în cazul când este posibil, se vor înainta propunerile Dvs.scrise sus amintite.

2. În spatele Mausoleului ar exista un **Cimitir al ostașilor germani și maghiari (lagăr de prizonieri)**, unde după informațiile ce posedăm ar fi înhumați 2.000 ostași.

Peste acest teren care nu mai păstrează nici o urmă de cimitir, se face azi instrucție militară.

Rugăm a ni se comunica cât mai curând posibil, date precise asupra provenienței și existenței acestui cimitir și dacă mai se găsesc aci înhumați ostași sau au fost eventual deshumați și transportați în alt cimitir, odată cu împrămuirea de sârmă ghimpată ce a existat aci.

În cazul când ar mai exista osemintele acelor ostași, care se bucură de protecția legii pe bază de reciprocitate, s-ar putea studia de Dvs. eventuala deshumare și reînhumare în Cimitirul Sf.Mina, unde mai sunt parcele comune libere. Propunerile ni se vor trimite nouă pentru aprobare, conform legii.

3. În apropierea Focșanilor la **Poiana lui Frunză**, există un **Cimitir din 1916-1919**, unde sunt înhumați 14.000 ostași români, ruși, maghiari, germani etc.

Aici clădirea paznicului a fost complet dărâmată, întreg materialul ridicat, stejarii bătrâni în continuă tăiere, profanări peste tot locul în cimitir, prin distrugerea troițelor și altor monumente și una din porțile de fier de la intrare furată.

Osuarul comun cu capacele de fier fără încuietori, crani asvârlite prin cimitir, sfărâmate și murdărite de vite, iar în osuar urmele introducerii unor persoane ce au strivit cu încălțăminte craniile și alte oseminte.

Rugăm a se cerceta de Dvs. cazul arătat mai sus, iar rezultatul rugăm a ni se înainta scris, pentru a se putea informa MFA

4. În comuna **Soveja**, incinta **Cimitirului ostașilor germani de la 1916-1918**, a fost folosită ca obor de vite.

Față de cele de mai sus, rugăm ca Dvs. să dispuneți prin organele Dvs.de resort, să se cerceteze **cazurile** și să se ia măsuri de îndreptare de la caz la caz, dându-se toată atenția cuvenită unei atari situații, pentru ca să nu se dea loc la agitații în masa locală, printr-o greșită interpretare a obligațiunilor legale în vigoare azi.

Măsurile luate de Dvs., cum și rezultatele obținute, rugăm a ne fi comunicate, pentru ca odată centralizate ele să fie prezentate MFA-DSPA

ȘEFUL UNITĂȚII MILITARE NR.03186
General Maior M. Maltopol

(AMR, dosar nr. 8595, f.265-266)

Documentul nr.6

COPIE FOCȘANI XI – 1952

TRĂIȚI TOVARĂȘ GENERAL

Subsemnatul STANCIU IOAN – paznicul **Cimitirului Militar de Eroi Sf. Mina – Garnizoana Focșani**, vă raportăm...

În privința **Cimitirului Militar German** din spatele cazărmii sovietice, care fusese lagăr de prizonieri germani și unguri în 1946, tovarășii delegați ce au fost luna trecută puseseră în plan că acest cimitir vine deshumat. Acum soldații sovietici fac teme de luptă și fac săpături pentru măști și trecând pe acolo am găsit două cranii desgropate, le-am luat și le-am dus la Mausoleu.

V-am raportat și în privința acestui cimitir.

Să trăiți tovarăș general!

Ss Stanciu Ioan

Înreg.la Muzeul Militar sub.nr.PP.399737 din 29.11.1952

(Ibidem, f.262)

Documentul nr.7

MFA

UNITATEA MILITARĂ NR.03186

București

Nr.PP.510394

28.01.1953

către PAZNICUL STANCIU IOAN

Cimitirul de Eroi S-fta Mina Focșani, Regiunea Bârlad

În conformitate cu sarcinile concrete trasate de Serviciul Operelor Comemorative, trebuia să raportați lunar activitatea ce o depuneți la cimitir, cum și câte evenimente petrecute periodic în legătură cu însărcinările primite, ori până azi nu s-a primit de noi raportul pe luna ianuarie a.c. pe care îl veți întocmi și trimite odată cu cel din februarie a.c.

Sfatul Popular Local s-a angajat în scris că va executa lucrări de conservare și pază la Mausoleul Eroilor, fapt ce trebuie cunoscut de noi dacă a fost realizat sau nu.

Cu privire la cimitirul provizoriu al prizonierilor din spatele Mausoleului, Sfatul s-a obligat să execute deshumarea și reînhumarea lor în locul fixat la Sf. Mina. S-a intervenit scris Sfatului să ne comunice data începerii operațiunilor, deoarece conform Legii în vigoare, nu vor putea efectua asemenea lucrări fără o aprobare specială a MFA

La aceste lucrări trebuie să fie de față delegații noștri care au sarcina întocmirii tuturor formelor de identificare statistică și tehnică. Fără prezența acestor delegați nu se va executa nici o lucrare în teren, în afara celor pregătitoare de ordin tehnic ce vor duce la operațiunea deshumării, cum ar fi săparea groapei comune la Sf. Mina, pregătirea uneltelor, a lădițelor etc.

În acest sens, veți lua din nou legătura cu organele Sfatului Popular Local, cărora le veți atrage atenția asupra celor indicate aici.

În vederea executării lucrărilor de reparații și amenajări de la Cimitirul Sf. Mina, luați legătura cu S.C.E.C. Nr.21 Focșani, care a primit ordine în acest sens, indicându-le natura lucrărilor, așa cum ele au fost stabilite la fața locului de delegații noștri....

ȘEFUL MUZEULUI MILITAR NR.03186

General Maior M.Maltopol

(Ibidem, f.270)

DOCUMENTUL NR.8

MFA ALE RPR

MUZEUL MILITAR

Unitatea Militară nr.03186

București Nr.PP.620504

04.05.1954

Către COMANDANTUL GARNIZOANEI FOCȘANI, Regiunea Bârlad

Prezidiul Marei Adunări Naționale cu Decretul nr.48/1948 desființează Așezământul pentru Cultul Eroilor, trecând în sarcina MFA toate obligațiunile prevăzute de **Legea asupra Regimului Mormintelor și Operelor Comemorative de Război** la articolele 1-18 și 69-71 inclusiv.

Art.6 din Lege prevede: „*Toate mormintele și operele comemorative de război, situate pe teritoriul român, vor fi îngrijite, înfrumusețate și păstrate cu toată pietatea demnă de jertfa celor căzuți.*

Pentru o mai lesnicioasă și mai bună îngrijire și păstrare, mormintele vor fi grupate în cimitire de onoare, osuarii, mausolee, cripte etc.”

Față de aceste prevederi, trebuie să se treacă de urgență la executarea operațiunilor de deshumare și reînhumare a ostașilor morți în lagărele din jurul **Mausoleului Eroilor de la Focșani**.

Lucrarea capătă o extremă urgență, deoarece, așa după cum vă este cunoscut, peste actualul cimitir al acestor ostași se face astăzi instrucție militară, executându-se diferite amplasamente care au dus la descoperirea osemintelor ostașilor înhumați.

În momentul de față s-a hotărât de MStM ca grija tuturor cimitirelor și mausoleelor de eroi din țară asupra garnizoanelor respective. Urmează ordine de detalii.

Pentru ca deshumarea să se poată desfășura în cât mai bune condițiuni veți pune la dispoziția paznicului A.C.Stanciu Ioan de la Cimitirul de eroi Sf.Mina, un efectiv de 20 ostași cu uneltele necesare, precum și una căruță cu care să se facă transportul osemintelor și care vor fi acoperite cu o prelată în timpul transportului.

A. C. Stanciu Ioan are instrucțiuni de detaliu asupra operațiunilor deshumării.

de

Operațiunea capătă extremă urgență deoarece nu se mai poate
tolera situația total defavorabilă ce o prezintă azi aceste cumbur
provizorii. Raportați scris măsurile luate cum și data începerii lucrărilor

ȘEFUL U.M.Nr.03186.

General Maior M.Maltopol, Șef Serv.O.C.M.R.

A.C., Șetrărescu Gh.

(Ibidem, f.275)

Documentul nr.9

MFA – DSPA

U.M. 03186

București

Nr.620695

Din 10.06.1954

Către PREȘEDINTELE SFATULUI POPULAR, Raionul Focșani
Regiunea Bârlad

În conformitate cu prevederile Decretului Prezidial nr.48/1948
al Legii asupra Regimului Mormintelor și Operelor Comemorative,
precum și al HCM nr.984/1952 și Circulării Consiliului de Miniștri
nr.17.632 trebuiește depusă o deosebită grijă și atenție pentru cinstirea
ostașilor morți și înhumați pe pământul patriei noastre.

Deși HCM 984/1952, cât și Ordinul circular al Consiliului de
Miniștri trasează sarcini concrete tuturor Sfaturilor Populare indicând
felul cum trebuie acționat pentru o cât mai bună realizare a prevederilor
legii, totuși în raionul Focșani nu s-a putut obține nimic până la această
dată.

Cu toată intervenția MFA făcută atât scris, cât și verbal la sediul
raionului și cu toate asigurările date și de Dvs. personal lucrările
programate nu s-au pus în practică, ceea ce denotă o totală dezinteresare
a organelor Dvs.din subordine.

Astfel, nici până azi nu s-au luat măsuri de refacere a Mausoleului din Focșani, iar problema deshumării ostașilor din fostul lagăr prizonieri care este începută, osemintele în număr de 120 scoase până la această dată stau pe teren în aer liber.

Este o situație care nu poate face cinste patriei noastre, cunoscând că sunt foarte numeroase cazurile în care persoane cu munci de răspundere din țările de democrație populară, cum și din Austria vin să se informeze asupra ostașilor foști înrolați în armata hitleristă și morți în lagărul de la Focșani.

Se reține faptul că nu li se pot da aceste date atâta timp cât lucrările de deshumare nu sunt terminate, deoarece este singura cale prin care se mai pot face unele identificări acelor înhumați. Astfel, din puținele oseminte deshumate s-au putut identifica un număr de foști ostași maghiari, austrieci și germani.

Pentru remedierea acestor grave deficiențe este absolut necesar a se lua măsurile dictate de ordine spre a se termina lucrările de deshumare, începute și abandonate.

Nu trebuie să se uite că terenul folosit în trecut ca cimitir provizoriu al lagărului de prizonieri este azi loc de instrucție militară a unităților sovietice și ca atare se cere o mai mare atenție în executarea lucrărilor de deshumare.

Refacerea Mausoleului nu mai poate întârzia pentru motive ce vă sunt perfect de bine cunoscute și în plus s-au luat hotărâri ca la 23 August a.c. să se facă mari festivități la toate cimitirele și monumentele de eroi.

Vă rugăm a ne răspunde scris măsurile luate de Dvs. pentru lichidarea acestor deficiențe.

ȘEFUL UNITĂȚII MILITARE Nr.03186,

General Maior M.Maltopol

ȘEFUL SERVICIULUI O.C.M.P.A.C.

Gh. Șetrărescu

(Ibidem, f.277)

Documentul nr.10

Nr.4 din 26.07.1954

A. C. Balcu Bănică

CĂTRE MUZEUL MILITAR

MEMORIU,

Asupra activității subsemnatului pe timpul de la 22.06.-24.07.1954 în garnizoana Focșani conform ord. DSPA – Dir. Agitație și Propagandă nr. 530.375 /1954 și ord. de serviciu nr. 2358337 emis de Muzeu

I. SARCINI DE EXECUȚIE

Readucerea în patrimoniul MFA a terenului **Cimitirului de eroi 1916-1919 „Sf.Mina” – Focșani**, dat de către fostul Comitet Provizoriu al raionului Focșani în anul 1948 la diferiți locuitori pentru culturi de porumb etc.

- Luarea legăturii cu organele militare și ale Sfatului Popular Focșani în vederea deshumării și reînhumării ostașilor aflați pe terenul de instrucție sovietic

Legătura cu S.C.E.C. nr.21 Focșani pentru îngrădirea împrejuririi terenului cimitirului, unde se fac reînhumările.

II. REALIZĂRI

S-au făcut formele de intrare în patrimoniul MFA a terenului cimitirului și întocmit în patru exemplare planul terenului și procesul-verbal respectiv semnat de: delegatul muzeului, S.C.E.C. nr.21 Focșani, și de către Sfatul Popular al orașului Focșani din care două exemplare au rămas la S.C.E.C. nr.21 un exemplar la Sfatul Popular Focșani și unul delegatului muzeului.

- S-a căzut de acord, la fața locului, fiind de față și președintele Regiunii Bârlad, care a dat aprobare ca să fie despăgubiți cetățenii, cărora li s-au adus la cunoștință să-și ridice recoltele înainte de vreme...

Sosind în garnizoana Focșani, președintele Regiunii Bârlad, (tov. Trocan Nicolae) am luat legătura cu dânsul și împreună cu vicepreședintele am pornit pe teren arătând la fața locului situația reală. După un examen amănunțit, președintele Regiunii Bârlad, a hotărât să se întocmească un deviz de către Sfatul Popular al orașului Focșani și să fie trimis urgent spre aprobare Regiunii Bârlad. Devizul a fost întocmit, și s-a ridicat la suma de 15.000. După trei zile a și fost aprobat.

- S-a angajat de către Sfatul Popular oraș Focșani, o echipă de lucrători, începându-se operațiunea de deshumări la data de 05.07.1954.

- S-au făcut până la data de 24.07.1954; 931, 153 metri cubi de săpătură pe o suprafață de 2500 m.p., deshumându-se un număr de 1.538 cadavre. S-au identificat după tăblițele de metal ce le au legate la mână și care n-au fost distruse de intemperii un număr de: 175 ostași și civili maghiari, 160 ostași germani, 2 ostași români.

Am adunat toate tăblițele găsite în gropi, le-am curățat personal de rugină și de resturi de cadavre, grupându-le pe naționalități și depozitate în casa paznicului.

- Am dirijat transportarea osemintelor de pe locul deshumării până în incinta cimitirului, cca.3-4 km distanță, din două-n două zile, între orele 18-21, când am putut obține căruța destinată de Sfatul Popular.

- Am numerotat cu creion chimic tăblițele și craniile identificate pentru a fi reînmușați în gropi individuale.

- Am grupat în incinta cimitirului, separat, craniile, mâinile și picioarele și restul osemintelor, în trei grupe.

La 17.07.1954, am luat legătura cu locțiitorul cdt. al garnizoanei Focșani și împreună cu un delegat din partea S.C.E.C. nr.21 Focșani, am întocmit planul de lucru, precum și materialele necesare întreținerii și curățirii cimitirelor militare de eroi din garnizoana Focșani.

S-a vizitat **Cimitirul sovietic și român (nordic)** unde am propus repararea fisurilor de la monumentul sovietic, văruirea arborilor de pe alea principală, plantarea cu flori pe ambele părți ale aleii, destuparea rigolelor.

La **Cimitirul român**. – Cositul ierbii care a acoperit semnele de căpătâi, repararea gardului, îndreptarea crucilor căzute și strângerea mărăcinilor de pe teren.

- La **Mausoleul Focșani** – Aranjarea osemintelor căzute jos și fixarea lor în cripte, întreținerea permanentă a curățeniei în interior, închiderea ușii de la intrare, pentru a nu mai pătrunde anumiți indivizi înăuntru, curățirea ierbii din fața Mausoleului.

- La **Cimitirul „Sf.Mina”** – Nivelarea terenului din spatele cimitirului, parcelarea conform schiței predată de Serviciul O.C.M.R. (aceasta sub conducerea delegatului dat de S.C.E.C. nr.21, Lt. Cosâmbescu).

La 19.07.1954, s-au convocat de cdt. garnizoanei Focșani toți comandanții de unități din localitate și s-a discutat planul de lucru conf. ord. R.II.M. nr. 06236/ 1954.

S-au repartizat:

Pentru Cimitirul de eroi sovietici și români de la cimitirul nordic, U.M.04915

- Pentru Mausoleul Focșani, U.M.04125

- Pentru Cimitirul „Sf.Mina”, U.M.03707 și U.M.03552.

Aceste unități au primit sarcina din partea garnizoanei ca în tot cursul anului să mențină întreținerea și curățirea cimitirelor ce le-au fost repartizate.

III. GREUTĂȚI

- Sfatul Popular nu are un salariat repartizat permanent pentru controlul activității echipelor angajate pentru deshumare. Această operațiune a fost îndeplinită de subsemnatul (măsurarea gropilor, calcularea cubajului, punctajul zilnic al lucrătorilor, numărul cadavrelor deshumate, întocmirea situației centralizatoare și predată Sfatului pentru întocmirea listelor de plată...)

Din informații, **Mausoleul Focșani** este transformat în casă de întâlnire între femei și ostași sovietici, fără ca organele locale militare și civile să ia vreo măsură.

- Din suprafața terenului cimitirului unde se face deshumarea, care este de cca.7-8000 m.p., nu s-a făcut decât cca.2500 m.p. de săpătură, iar fondul de lei 15.000 alocat este aproape epuizat, prin faptul că organele Sfatului Popular al orașului Focșani, fără ca să fiu pus în cunoștință și nu știu din care motive a modificat devizul lucrării care era la început fixat la 3 lei de metru cub de săpătură și numai la trei zile după aceasta a fost refăcut devizul la 6 lei de metru cub de săpătură și 2 lei de cadavru pentru scos din groapă. La întrebarea pusă de mine, dacă are aprobare superioară în acest sens, mi s-a comunicat că are, și că au fost nevoiți să ridice prețul neputînd procura mîna de lucru la prețul de 3 lei metru cub săpătură.

IV. PROPUNERI

- Să se intervină la S.C.E.C. nr.21 pentru a grăbi împrejmuirea terenului cimitirului

- Să instaleze apa la **Cimitirul „Sf.Mina”**

- Să repare instalația electrică și apa la **Mausoleul Mărășești**

Garnizoana Focșani să controleze unitățile repartizate pentru întreținerea cimitirelor, dacă se prezintă pe teren în zilele fixate cu uneltele necesare.

După epuizarea fondului de lei 15.000, pentru a nu se sista operațiunile de deshumare, să se intervină forului superior pentru a repartiza un număr de ostași permanenți în vederea continuării deshumărilor și reînhumărilor ostașilor.

De asemenea, Direcția Muzeului Militar să binevoiască a se deplasa în garnizoana Focșani pentru a se cunoaște la fața locului stadiul lucrărilor, greutățile semnalate și stimularea organelor militare și civile, pentru continuitatea și bunul mers al acestei operațiuni.

A.C.Baicu Bănică

(Ibidem, f.283-284)

Documentul nr.11

Nr.10 din 16.09.1954

A.C. BAICU BĂNICĂ

Către MUZEUL MILITAR CENTRAL

Raportez:

Stadiul lucrărilor de deshumare și reînhumare a ostașilor de pe terenul de instrucție din sudul orașului Focșani, pân la data de 14.09.1954, se prezintă în felul următor:

I. Din fondul de 15.000 lei aprobat de Regiunea Bârlad s-au făcut 2327 m.c. de săpătură de unde s-au deshumat 3478 de cadavre.

Aceste cadavre au fost transportate la **Cimitirul „Sf.Mina” Focșani**, unde s-au reînhumat după cum urmează:

- 3.000 cadavre neidentificate în două gropi comune
- 472 cadavre identificate în 59 gropi individuale (câte opt cadavre în fiecare groapă)

II. S-au mai săpat 143 m.c. de unde s-au deshumat 512 cadavre, care s-au transportat în incinta vechiului cimitir.

După curățirea tăblițelor s-au putut identifica și scrie într-un caiet un număr de 570 de cadavre după cum urmează: 273 germani, 273 unguri, 8 austrieci, 5 iugoslavi, 6 români, 2 ruși, 1 polonez, 1 lituan, 1 slovac.

Sfatul Popular Focșani cu nr.26956 din 14.09.1954 a cerut Regiunii Bârlad suplimentarea de fonduri pentru deshumarea restului de peste 6.500 oseminte ce se mai găsesc înhumate provizoriu tot pe terenul de instrucție, suspendând provizoriu operațiunile de deshumare și reînhumare până va obține aprobarea fondului suplimentar cerut.

Primind ordinul Dvs.Nr.621067/1954 de a mă prezenta la unitate, am făcut cunoscut ordinul Dvs. ca S.C.E.C. 21 Focșani să numească un delegat permanent în locul meu, la care maiorul Cociu

mi-a răspuns că nu poate să execute acest ordin nefiind de competența unității sale aceste operațiuni.

De asemeni și Sfatul Popular oraș Focșani mi-a comunicat că nu are decât un planificator care de abia poate face față multiplelor sarcini ce le are.

A rămas ca după obținerea aprobării fondului suplimentar, să comunice unității noastre data reînceperii operațiunilor.

Suspendându-se provizoriu lucrările de deshumare și reînhumare a rămas depozitate în incinta vechiului Cimitir „Sf.Mina” un număr de 420 cadavre neidentificate și 98 cadavre identificate, urmând ca după obținerea fondurilor necesare să se definitiveze și această operațiune.

III. Din informațiile culese Sfatul Popular oraș Focșani pentru reparațiile necesare **Mausoleului Focșani**, are aprobat un fond de 80.000 lei, întocmindu-se devizele respective pentru începerea lucrărilor chiar în toamna aceasta.

Raportez că starea actuală a acestui Mausoleu este la fel cum ați constatat-o și Dvs.la controlul făcut...

Vă rog să binevoiți a dispune.
A.C. Baicu Bănică

(Ibidem, f.292)

Documentul nr.12

A.C. BAICU BĂNICĂ

Din MUZEUL MILITAR CENTRAL Nr.16 din 22.12.1954

Către ȘEFUL MUZEULUI MILITAR CENTRAL

În conformitate cu ordinul DSPA – Direcția Agitație și Propagandă Nr.530375/1954 și a ordinului de serviciu Nr.1605209 din 19 noiembrie 1954, raportează activitatea întreprinsă la Focșani, pe timpul 15 noiembrie -15 decembrie 1954:

S-au făcut 1865,644 m.c. săpătură pentru deshumări

S-au scos 3015 cadavre

S-au adunat din gropi 483 buc. plăci de identitate

S-au transportat osemintele de la locul deshumării, la locul reînhumării (Cimitirul Sf.Mina, Focșani)

S-au triat, cărat în groapă și aranjat 2000 buc. cadavre neidentificate

S-au recepționat de către comisia Sfatului Popular oraș Focșani cele 2000 de cadavre aranjate în cele două gropi comune, pentru a se putea trece la astuparea lor

S-a curățat un număr de 361 plăci de identitate

Am revenit pe lângă S.C.E.C. Nr.21, pentru a grăbi încheierea cimitirului.

Ce mai este de realizat:

Continuarea săpăturilor până se vor scoate și centraliza toate osemintele de pe teren, dacă timpul permite

Săparea a 2 gropi comune pentru reînhumarea restului de oseminte

Săparea gropilor individuale pentru reînhumarea celor identificați

Curățirea și identificarea plăcilor ce au mai rămas

Reînhumarea tuturor osemintelor scoase

Astuparea tuturor gropilor și nivelarea terenului

Instrucțiuni paznicului Stanciu Ion pentru plantare de pomi, flori și gard viu în terenul nou al cimitirului, aranjarea aleilor, ridicarea mormintelor și alinierea lor, conform schiței întocmite de Serviciul O.C.M.R.

Plantarea de semne de căpătâi la cele individuale și 4 plăci sau pisanii la cele comune.

Greutăți:

Pe toată durata acestor operațiuni, timpul a fost rece cu zăpadă, ploaie și ceață, dar activitatea nu a fost întreruptă decât cu foarte mici excepții (1-2 zile).

S-a întrerupt până la 10 ianuarie 1955 lucrarea, întrucât echipele au anunțat Sfatul Popular că vor lăsa lucrul la 31 decembrie, și-l vor începe – dacă timpul va mai permite – la 10 ianuarie 1955.

De pe **câmpul lagărului Focșani** – s-au deshumat până la 15 decembrie 1954 în total 6.493 de cadavre, din care au fost înhumați în gropi comune și în gropi individuale un număr de 5472 de cadavre, urmând a se reînsuma dacă timpul permite și cele 1021 cadavre, ce se găsesc deshumați și transportați la Cimitirul militar definitiv „Sf.Mina” Focșani.

A.C. Baicu Bănică

NOTA...

I. Până la 31 Aug.1954 s-au reînsumat:

a) în 2 gropi comune $1500 \times 2 = 3000$

b) 59 gropi individuale $8 \times 59 = 472$

Total = 3472

II. Până la 15 Dec.1954 s-au reînsumat:

a) în 2 gropi comune $1000 \times 2 = 2000$

Total = 2000

III. După 15.XII.1954 – 1 Ian.1955:

a) de reînsumat:

în groapă comună (cele 2 capete prelungite S.E.) = 562

în 58 gropi individuale $\times 8 = 459$ (sic)

Total = 1021 rămași afară (sic)

Total general = 6493 din care:

5562 – în gropi comune (neidentificați)

931 – în gropi individuale (identificați)

(Ibidem, f.297)

Documentul nr.13 STRICT SECRET

Ex.nr. _____

MINISTERUL FORȚELOR ARMATE ALE RPR

ȘEFUL DIRECȚIEI SUPERIOARE POLITICE

Intrare nr.0975 / 03.02.1955

PRIMULUI LOCTIITOR AL MINISTRULUI FORȚELOR ARMATE

ALE RPR G-ral Locot. Leontin Sălăjan

RAPORT Nr. P.P.0506 din 27.01.1955

Raportează ȘEFUL DIRECȚIEI SUPERIOARE POLITICE

Cu privire la situația reînhumărilor din orașul **Focșani**, raportează:

1. Operațiunea de reînhumare la **Cimitirul „Sf.Mina”** a osemintelor deshumate de la cimitirul provizoriu din spatele Mausoleului din **Focșani** a fost terminată la data de 31 decembrie 1954. În prezent nu mai sunt oseminte neacoperite. Mai sunt de executat unele lucrări de nivelare a terenului la locul unde au fost făcute deshumările. Aceste lucrări nu au putut fi complet terminate datorită faptului că terenul este acoperit cu un strat de zăpadă de 40-50 cm grosime. Din inițiativa Sfatului Popular Orășenesc **Focșani** operațiunea de deshumare a fost sistată până la primăvară, datorită condițiilor atmosferice neprielnice.

Până în prezent au fost deshumate și reînhumate un număr de 7.400 oseminte. După aprecierile făcute de președintele Sfatului Popular Orășenesc **Focșani** și de șeful Secției Construcții a Sfatului Popular, care s-a ocupat efectiv de această operație, au mai rămas de deshumat cca.8.000 oseminte.

2. Din informațiile culese rezultă că cimitirul de unde s-au făcut deshumările a aparținut unui mare lagăr de prizonieri din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Acesta a fost inițial lagăr de prizonieri sovietici, iar după 23 august 1944 a fost lagăr de prizonieri din trupele germano-fasciste. După terminarea războiului în același loc a mai funcționat câțiva ani (1945-1947) un centru de triere a prizonierilor de război.

În imediata vecinătate a cimitirului provizoriu, pe lângă lagărul menționat mai sus funcționa un spital provizoriu unde erau tratați prizonierii bolnavi. Cei care mureau de pe urma diferitelor boli erau îngropați în cimitirul din apropiere. De asemenea, din informațiile culese, rezultă că și prizonierii morți în alte spitale, care au funcționat la Focșani în timpul războiului, erau îngropați în același cimitir.

Dintre osemintele care au fost deshumate au putut fi identificați până în prezent cca.600 și vor mai putea fi identificați încă cca.200, la care plăcile cu inscripții s-au menținut în stare mai bună.

Dintre cei identificați marea majoritate sunt unguri și germani (în proporții aproximativ egale), iar restul sunt: 5-6 austrieci, 4-5 români, 2 sârbi, 2 polonezi etc. După inscripțiile de pe plăcuțele celor identificați rezultă că majoritatea sunt morți în 1945, unii în 1946 și câțiva în 1947.

3. Lucrările de deshumare au început efectiv în iulie 1954. Discuții în legătură cu această operațiune s-au dus între reprezentanții Muzeului Militar Central și Sfatul Popular Raional Focșani încă din anul 1952, din inițiativa luată de Muzeul Militar Central în urma unei sesizări primite de la paznicul cimitirului „Sf.Mina” din Focșani. La propunerile Muzeului Militar Central, Sfatul Popular Raional Focșani a hotărât să se înceapă lucrările de reînhumare. Din diferite cauze, lucrările au fost însă târăgănate și nu s-au efectuat în cursul anilor 1952-1953.

În aprilie 1954, după ce delegați ai Muzeului Militar au făcut o vizită în localitate, prin adresa Nr.620.374 din 07.04.1954, Muzeul Militar Central cere Sfatului Popular Raional Focșani, printre altele, să-i comunice măsurile luate în legătură cu *„operațiunea de deshumare a osemintelor ostașilor din cimitirul provizoriu din spatele Mausoleului și înhumarea lor în cimitirul de eroi Sf. Mina”*

De asemenea, cu adresa nr.620.376 din 07.04.1954, în vederea executării operației de reînhumare, Muzeul Militar Central cere Sfatului Popular Raional Focșani să se extindă Cimitirul „Sf. Mina” din Focșani

prin exproprierea unui lot de pământ de pe latura de sud-est a cimitirului.

Ca urmare a cererilor Muzeului Militar Central, Sfatul Popular Raional Focșani a dat dispozițiuni Sfatului Popular Orășenesc Focșani ca, în virtutea Decretului 48/1948 al Prezidiului Marii Adunări Naționale a RPR, aliniatul „a”, să execute exproprierea cerută și lărgirea Cimitirului „Sf. Mina”, iar în conformitate cu prevederile circularei Nr.17632 din 6 august 1953 a Consiliului de Miniștri al RPR, să înceapă operațiunea de reînhumare.

În condițiile arătate mai sus, au început în iulie 1954 lucrările de deshumare de la cimitirul provizoriu din spatele Mausoleului și de reînhumare la Cimitirul „Sf.Mina”, folosindu-se pentru aceasta fondurile prevăzute în bugetul Sfatului Popular Orășenesc Focșani și cele repartizate suplimentar de Sfatul Popular Regional Bârlad din bugetul său, fonduri destinate întreținerii monumentelor istorice și cimitirelor de eroi.

4. Din cercetările făcute, rezultă că pentru executarea acestor lucrări nu au fost încunostiințate și nu s-a cerut vre-o(sic) aprobare la instanțele superioare, ele fiind începute și executate în urma tratativelor directe între Muzeul Militar Central și Sfatul Popular Regional Bârlad, Sfatul Popular Raional Focșani și Sfatul Popular Orășenesc Focșani. Organ de execuție a fost Sfatul Popular Orășenesc Focșani.

Rezultă de asemenea, că lucrările au început în urma insistențelor repetate ale reprezentanților Muzeului Militar Central, care, sprijinindu-se pe prevederile Decretului 48/1948 al Prezidiului Marii Adunări Naționale și ale Circularei 17632 a Consiliului de Miniștri, au reușit să determine Sfaturile Populare sus-menționate să execute lucrările cerute. Aceasta se poate vedea între altele, și din adresa Nr.48515 din 17.12.1954, pe care Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional Bârlad a trimis-o Sfatului Popular Orășenesc Focșani (anexa 2, aliniatele 2 și 7). De altfel, întreaga operațiune de deshumare

și reînhumare a fost executată sub îndrumarea permanentă a delegatului Muzeului Militar Central.

5. Lucrările executate în cadrul acestei operațiuni au fost făcute discret, astfel încât populația nu cunoaște amănunte despre ea. Cei ce știu câte ceva despre aceste lucrări le consideră ca ceva normal. Nu se fac comentarii în jurul acestei probleme, și în orice caz, nu se discută negativ.

6. Semnalează că în urma cercetărilor făcute în legătură cu operațiunea de deshumare și în urma adresei menționate mai sus a Sfatului Popular Regional Bârlad, o comisie a Sfatului Popular Orășenesc Focșani, formată din președintele Sfatului Popular Orășenesc, șeful Secției gospodăriei comunale și șeful Secției construcții a Sfatului Popular, s-a deplasat pe teren pentru a constata situația monumentelor istorice, cimitirelor și a operațiunii de reînhumare. Pe baza constatărilor făcute, această comisie a întocmit un proces verbal în 4 exemplare, în care între altele se spun următoarele: „De asemenea, pentru a putea fi folosit terenul din spatele cazărmilor și Mausoleului pentru instrucția militară, unde a fost un lagăr mare de prizonieri din războiul 1941-1845, având pe el și un cimitir, Sfatul Popular al orașului Focșani a intervenit și obținut aprobarea și creditele respective pentru deshumarea ostașilor îngropați pe acest teren, lucru ce s-a executat până în prezent, fiind deshumați 7.400 ostași și reînhumati în **Cimitirul eroilor 1916-1918** („Sf. Mina”) din orașul Focșani”

Din cele 4 exemplare s-a trimis câte un exemplar la: Comandantul sovietic al garnizoanei Focșani, Sfatul Popular Regional Bârlad, Sfatul Popular Raional Focșani. Exemplarul al 4-lea se găsește la Sfatul Popular Orășenesc Focșani...

Luarea de fotografii la cimitirele militare și monumente de eroi este o practică veche în activitatea Muzeului Militar Central.

Astfel, au fost făcute numeroase fotografii în diferite cimitire și monumente istorice începând de prin anul 1949, întocmindu-se din ele albume, care erau folosite pentru documentarea serviciului O.C.M.R. al

Muzeului Militar. O parte din aceste fotografii și albume au fost înaintate cu diferite rapoarte la DSPA, care a înaintat de asemenea unele dintre ele, însoțite de rapoarte, Ministerului Forțelor Armate.

Din proprie inițiativă, Muzeul Militar Central a înaintat uneori fotografii și albume la Președinția Consiliului de Miniștri pentru a documenta starea în care se găsesc cimitirele militare și monumentele de eroi.

7. Față de cele raportate de sus, propun:

- a. Să se dea dispozițiuni ca operațiunea de deshumare să nu mai fie reluată, terenul unde s-au făcut deshumările să fie nivelat și să nu mai fie folosit ca teren de instrucție.
- b. Întreaga corespondență de la Muzeul Militar Central privind această operație să fie înaintată Direcției Superioare Politice. De asemenea, să se dea dispozițiuni Sfatului Popular Regional Bârlad să ia măsuri ca întreaga corespondență privitoare la această operațiune să fie adunată de la Sfatul Popular Raional și Orășenesc Focșani și să fie păstrată la Regiune ca documente secrete.
- c. Să se interzică Muzeului Militar Central să mai întreprindă acțiuni asemănătoare fără aprobarea instanțelor superioare.

ȘEFUL DIRECȚIEI SUPERIOARE POLITICE,
General Maior Mănescu Corneliu

LOCȚIIT. ȘEFULUI DIRECȚIEI PROPAGANDĂ ȘI
AGITAȚIE
Locot. Colonel Pandele Nicolae

(Ibidem, f.98-100)